

Άγιοι Απόστολοι Καστέλλι Φουρνής (Gerola, αρ.556)

Θέση
Εντός Οικισμού

Τύπος

Μονόχωρος καμαροσκεπής.

Περιγραφή

Μονόχωρος καμαροσκεπής με 2 ενισχυτικά τόξα (σφενδόνιο) σε κιλλίβαντες και μεταγενέστερο εσωνάρθηκα.

Συντεταγμένες:

Σωζόμενο εικονογραφικό πρόγραμμα¹

Ιερό: *Τόξο Αψίδας, Ζώνη 1 (μέτωπο):* (1) Φιλοξενία Αβραάμ (ίχνη) / *Ζώνη 2 (βόρειο ποδαρικό):* (2) Γαβριήλ (από Ευαγγελισμό) / *(νότιο ποδαρικό):* (2) Παναγία (από Ευαγγελισμό) / *Ζώνη 3 (βόρειο ποδαρικό):* (3) Διάκονος (Στέφανος;).

Νότιος τοίχος: (4) Μετωπικός Ιεράρχης, (5) Μετωπικός Ιεράρχης, (6) διακοσμητική ταινία.

Βόρειος τοίχος: (8) διακοσμητική ταινία, (9) Μετωπικός Ιεράρχης, (10) Μετωπικός Ιεράρχης.

Καμάρα: (7) Ανάληψη (τμήμα)

Κύριος ναός: *Νότιο τμήμα καμάρας, ζώνη 1 (Πάνω):* (11) κατεστραμμένη σκηνή, (12) Χριστολογικός κύκλος, Μεταμόρφωση, (13) κατεστραμμένη σκηνή.

Βόρειο τμήμα καμάρας, ζώνη 1 (Πάνω): (14) κατεστραμμένη σκηνή, (15) Χριστολογικός κύκλος, Σταύρωση, (16) Χριστολογικός κύκλος, Εις Άδου Κάθοδος.

¹ Gerola / Λασσιθιωτάκης, 1961, αρ.556 Αναφέρονται οι παραστάσεις: Σταύρωση, Αποκαθήλωση, Ανάσταση. Κυρίως ασβεστομένες.

Νότιο τμήμα καμάρας, ζώνη 2 (Κάτω): (17) κατεστραμμένη σκηνή, (18) κατεστραμμένη σκηνή με σταυρό (κύκλος Πάθους;), (19) κατεστραμμένη σκηνή με σταυρό (κύκλος Πάθους;).
Βόρειο τμήμα καμάρας, ζώνη 2 (Κάτω): (20) Χριστολογικός κύκλος, Λίθος, (21) Χριστολογικός κύκλος, Θρήνος, (22) Χριστολογικός κύκλος, Ελκόμενος.

Νότιος τοίχος: (23) Άγιος (ίχνη), (24) Άγιος (ίχνη).

Νότιος κιλλίβαντας (όψη): (25) στηθαία αγία, (26) στηθαία αγία, (27) στηθαία αγία.

Βόρειο κιλλίβαντας (όψη): (28) στηθαία αγία, (29) στηθαία αγία.

Χρονολόγηση

Τέλος 14^{ου} – αρχές 15^{ου} αι.;

Παρατηρήσεις

Εξωτερικό: Αετωματικό στηθαίο, θύρα στα δυτικά, 1 παράθυρο ανά μία πλευρά, 1 φωτιστική θυρίδα στην αψίδα. Στέγη από τσιμέντο. Η τοιχοδομία είναι απροσδιόριστη επειδή καλύπτεται από ασβεστοκονίαμα. (εικ. 1)

Γλυπτά: Το θύρωμα της δυτικής εισόδου αποτελείται από ορθογώνια τεμάχια ντόπιου γκρίζου ασβεστόλιθου που καλύπτονται από ασβεστοκονίαμα. Στο μέσο του υπέρθυρου υπάρχει ανάγλυφος σταυρός σε έλλειψη. Η επίστεψη με τόξο και τύμπανο (εικ.3). Η φωτιστική θυρίδα του Ιερού είναι δίλοβη με διακοσμημένο σταυρό στη γένεση των λοβών, κόσμημα στη βόρεια πλευρά (Εικ. 08).

Εσωτερικό: Η Αγία Τράπεζα και η τράπεζα της Πρόθεσης ανήκουν σε μγν. επέμβαση ανάλογη του Αγίου Γεωργίου στο Φουρνή. Η μετακίνηση της τράπεζας της Πρόθεσης είχε ως αποτέλεσμα την απόκρυψη του κάτω τμήματος του κορμού του Στεφάνου (εικ.56). Σε μεταγενέστερη επέμβαση ανήκει και η τοποθέτηση της φωτιστικής θυρίδας, σε μία διευθέτηση ανάλογη του Αγίου Γεωργίου (η θυρίδα τοποθετήθηκε ανάμεσα στον ημικύλινδρο και την αρχή του τεταρτοσφαιρίου της αψίδας, διακόπτοντας τον αρχικό κοσμήτη) (εικ. 10). Τα βόρεια και νότια παράθυρα

ανοίχτηκαν σε μεταγενέστερη φάση καταστρέφοντας τμήματα του τοιχογραφικού διακόσμου (εικ. 60, 66).

ΦΑΣΕΙΣ

Οι φάσεις δεν μπορούν να καθοριστούν με ακρίβεια.

1^η φάση: Μονόχωρος καμαροσκεπής με 1 ενισχυτικό τόξο σε κιλλίβαντες. Πιθανώς είχε 1 φωτιστική θυρίδα στην ασίδα σε ύψος χαμηλότερο από το σημερινό, δεν είχε παράθυρα, η θύρα ήταν τοποθετημένη στο δυτικό τοίχο, πιθανώς στη θέση του δυτικού ζεύγους κιλλίβαντων (14ος- 15ος αι.).

2^η φάση: Προσθήκη του εσωνάρθηκα. Πιθανώς την ίδια εποχή ανοίγονται τα παράθυρα για τον καλύτερο φωτισμό του διευρυμένου ναού.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ-ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Παπαδάκη-Oekland,2000α: Σ. Παπαδάκη – Oekland, «Βυζαντινοί Χρόνοι», Ο Άγιος Νικόλαος και η περιοχή του, Δήμος Αγίου Νικολάου, 2000.
- Παπαδάκη, 2000β: Σ.Παπαδάκη – Oekland, «Από τη ζωή των ζωγράφων στην Κρήτη κατά τους πρώτους αιώνες της Ενετοκρατίας», Πεπραγμένα του Η Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου, 9-14 Σεπτεμβρίου 1996, Β2, Ηράκλειο 2000, 155-77.
- Gerola – Λασσηθιωτάκης 1961: G. Gerola - Κ. Λασσηθιωτάκης, Τοπογραφικός κατάλογος των τοιχογραφημένων εκκλησιών της Κρήτης, Εταιρεία Κρητικών Ιστορικών Μελετών, Ηράκλειο, 1961.
- Spatharakis, 2001: I.Spatharakis, Dated Byzantine Wall Paintings of Crete, Λέιντεν, 2001.